

waaruit het steenkolenwoud ontstaan is. En daarbij blijkt, dat de boomen, die onze Europeesche steenkolen deden ontstaan, tegenwoordig leven in de heete luchtstreken, of zelfs op aarde niet meer bestaan. Er zijn uitgestorven planten zoo goed als uitgestorven dieren. En juist de uitgestorven planten hebben ons vooral de steenkolen geschonken. Daaruit is na te gaan, dat steenkolen zeer oud zijn. Dat blijkt ook wel hieruit, dat steenkolen onder leesteen liggen. Op de steenkolen moet dus klei ontstaan zijn, en deze moet door drukking verhard zijn tot leesteen. Dikwijls liggen daar nog weer beurtelings eenige lagen kolen en leesteen over. Die klei heeft zich over de steenkool gelegd, toen de laatste nog duidelijk uit plantenlagen bestond. Men vindt dikwijls stukken kolenleesteen, waarin goed zichtbaar een afdruk van een blad ingedrukt is.

Anthraciet is ook steenkool, maar waarbij de verkoling bijna geheel voltooid is, zoodat er zeer weinig waterstof en zuurstof overgebleven is. Ze brandt moeilijker, de kachel moet er dus voor ingericht zijn, maar dan geeft ze ook bijna geen rook of vlam of geur. Ze komt meest voor tusschen kalksteenlagen. Hier en daar vindt men ze ook in de nabijheid van gewone steenkool, en wel daar, waar vulkanische gesteenten de kolenlagen hebben doorbroken. Men schrijft dan de verdere verkoling toe aan de hitte van die vulkanische gesteenten, en men spreekt dan van natuurlijke cokes.

Alle steenkool heeft niet evenveel waarde. Als men die waarde nauwkeurig wil kennen, moet men berekenen, hoeveel warmte b.v. een K.G. steenkolen geeft. Als warmte-eenheid gebruikt men daartoe de *calorie*, d. w. z. de hoeveelheid warmte, die noodig is om 1 K.G. water van 0° tot 1° C. te verwarmen, of om $\frac{1}{100}$ K.G. ijskoud water aan de kook te brengen. Wanneer ik dus vind, dat 1 K.G. zuiver droog hout bij volledige verbranding b.v. 35 K.G. ijskoud water aan de kook kan brengen, dan weet ik dat het evenzoo 3500 K.G. van 0° tot 1° C. kan verwarmen, en dan heeft dat hout een warmtekracht van 3500 calorieën per K.G.

Men heeft met nauwkeurige proeven aangetoond, dat verschillende houtsoorten een warmtekracht hebben van 3400 tot 4100 calorieën, altijd wanneer het hout volkomen droog is, en volkomen verbrandt. Evenzoo vond men voor turf 3000 tot 4800 calorieën, voor goede bruinkolen 5000 tot 7200 calorieën, voor steenkolen 6000 tot 8000 calorieën, voor anthraciet 7500 tot 8100 calorieën. Dat loopt dus nog al uit elkaar, en wie groote hoeveelheden steenkool gebruikt, mag ze eerst wel nauwkeurig laten onderzoeken. Koop eens een ton steenkolen (1000 K.G.) voor b.v. f 12.—. Als dat steenkool is van 6400 calorieën, dan hebt ge voor uw f 12.— 6.400.000 calorieën, en ge betaalt dus voor 100.000 calorieën 18 $\frac{3}{4}$ cent. Is het steenkool van 7000 calorieën, dan hebt ge voor denzelfden prijs 7.000.000 calorieën, en ge betaalt voor 100.000 calorieën 17 $\frac{1}{2}$ cent. Dat is een verschil van 1 $\frac{17}{28}$ cent. En als ge de beste soort koopt, hebt ge dus een voordeel van f 1.12 $\frac{5}{8}$ per ton. Een fabriekszaak, die 1000 ton steenkolen per jaar gebruikt, zou door de minderwaardige te koopen een schade lijden van f 1125.— per jaar. Zulke fabrieken koopen dan ook geen steenkool; zonder ze eerst nauwkeurig te onderzoeken, te meer daar er verschil bestaat tusschen de kolen van dezelfde mijn, ja zelfs uit dezelfde laag. Men onderzoekt dus altijd het gemiddelde van een hoeveelheid steenkolen.

Wij, gewone menschen, die slechts enkele tientallen H.L. voor den winter opslaan, maken ons daar niet zoo druk over; we rekenen er op, dat de groothandelaars dat voor ons doen, en we vertrouwen, dat ze hun prijzen stellen naar de verwarmwaarde.

A. L.

HENRY MORTON STANLEY *)

☐ ☐ 28 Jan. 1841—10 Mei 1904. ☐ ☐

☐ ☐ ☐

Het is, naar de bekende spreekwijs, bezwaarlijk om een naald uit een hooischelf te vinden. Niemand betwijfelt dat. Maar er zijn dingen, die nog moeilijker lijken. Bijv. een verdwenen man op te sporen in een groot, gevaarlijk en grootendeels onbekend werelddeel. Dat heeft de man bestaan, wiens energie kop hier prijkt.

Zijn eigenlijke naam was James Rowland. Zijn ouders waren arm, zoo zocht hij vroeg zijn eigen weg, en stak als koksmaat, 14 jaar oud, den Atlantischen Oceaan over. In New-Orleans werd hij door den koopman Stanley tot zoon aangenomen, en gaf daarmee zijn Engelsche afkomst prijs om Amerikaan te worden.

Als zoodanig nam hij, na den dood van zijn pleegvader, deel aan den Amerikaanschen burgeroorlog, in de gelederen der geconfedereerden. Later werd hij korrespondent van verschillende Amerikaansche nieuwsbladen, en bewoog zich het gemakkelijkst op het gebied van oorlogen en ontdekkingen.

Voor zulk een betrekking was hij geknipt. Zulk een verslaggever toch heeft aan heel wat eischen te beantwoorden. Afgezien nog van tamelijk ruime talentkennis, gemakkelijheid van omgang met hoog en laag, beschaafd en onbeschaafd, van handigheid en vlugheid in 't stellen, vraagt deze post zulk een krachtige gezondheid, die aan de wisselvalligheden der gebeurtenissen en omstandigheden het hoofd kan bieden, zooveel ondernemingsgeest, intuïtie en fantasie, zooveel onvervaardheid en brutaliteit, zooveel durf en onbeschaamdheid zelfs, dat men maar zelden zoo iets in één persoon vereenigd ziet. Maar Stanley was zulk een ongewoon, buitengewoon mensch. Zonder zijn verschillende tochten chronologisch na te gaan, deelen wij mede, dat hij als korrespondent van de New-York Herald, eigenaar Gordon Bennett, een expeditie naar Abyssinië meemaakte en een blik kon slaan in het werelddeel, dat hem later zooveel naam en roem zou bezorgen.

Tijdens een verblijf in Spanje, in 1869, kreeg hij last van „zijn blad,” om den bekenden Engelschen zendeling en ontdekker Livingstone, die „verdwenen” was op een zijner tochten, te gaan opsporen.

Kan men zich indenken wat dat beteekende? Livingstone was in Afrika gestationeerd, en Afrika was voor 40 jaar nog heel wat anders dan heden. Al noemt en roemt men het tegenwoordig nog wel niet als een beschaafd terrein, sinds kleine en groote mogendheden er de oogen op sloegen, als op gemakkelijk te behalen buit, werd de uitgebreidheid van het onbekende binnenland al kleiner en kleiner, werd al meer en meer in kaart gebracht, en werden verschillende wegen van verkeer geopend, zoodat men niet wederom 40 jaar zal behoeven te wachten, of Afrika is op zijn minst zoo bekend, zoo bereikbaar en bereikbaar, als Zuid-Amerika bijv., terwijl het niet te hopen is, dat het samenzijn van verschillende naties alsdan een beeld vertoont van den tweespalt, die de republieken van dáár tegenover elkander bezielt.

't Afrika van vroeger, 't land van allerlei wilde dieren, van ongewone natuurverschijnselen, van woeste wilden en andere schrikwekkende bijzonderheden, van ossenwagens, kraalhutten, olifanten en nijlpaarden, van struisvogels, slaven en dwergvolken, was voor 40 jaar wel niet geheel onbekend nog, 't Zuiden, 't Noorden en de kuststreken

*) Hoewel dit stuk eigenlijk voor einde Januari bestemd was, plaatsen wij het thans, als nog een laatste herinnering aan onzen overleden medewerker, die het schreef. Meerdere artikelen hebben wij, helaas! niet van hem in voorraad.
RED.

werden voor een tamelijk deel bijna tot de beschaafde wereld gerekend, maar het donkere binnenland werd over 't geheel, en zeker wel met reden, nog gehouden voor een angstigen doolhof, een gevaarlijk draken- en tooverland, dat den vermetele, die 't wilde doorkruisen, opslakte en verdierf. Hoe in zulk een schrikwekkend wirwar, zonder gids of aanwijzing een spoor te vinden van den man, die met klein gevolg zich op weg had begeven, en van wien men maanden lang geen enkel bericht ontvangen had, zoodat men den draad geheel kwijt was en niet wist, waar met de opsporingen te beginnen en hoe ze te vervolgen?

Zou de man met zijn gezelschap al niet lang en voor goed verdwenen zijn? Wellicht door honger of dorst gekweld bezweken, door 't woestijnzand overstoven en begraven? Misschien ook door moordzuchtige of vreesachtige inboorlingen beroofd, vermoord of opgegeten? Door wilde dieren verscheurd, door ziekten verslagen, bij den overtrek van een gezwollen rivier verongelukt, door brand of ander onheil, of allerlei andere denkbare mogelijkheden, zoo niet waarschijnlijkheden, als weggeblazen van de aarde, zonder eenig overblijfsel na te laten, dat als richtsnoer dienen kon, of een einde maken aan onderzoekingen, die toch geen goed gevolg meer beloven konden?

Heeft Stanley zoo of iets dergelijks gedacht? Ik zie hem er niet op aan, dat hij zich de moeilijkheden van zijn onderneming verbeeld heeft of verzuimd al de maatregelen te nemen, die in zulk geval te nemen waren, maar dat dergelijke voorstellingen en bezwaren hem niet te zeer gedrukt hebben, blijkt uit het feit, dat hij gegaan is met moed en het vaste voornemen zijn plicht te doen en zooveel mogelijk zijn opdracht te vervullen.

Hij heeft „geluk" gehad. In Jan. 1871 opgetrokken, heeft hij Livingstone den 10den Nov. van datzelfde jaar onder eenigszins bezwarende omstandigheden ontmoet, en Amerika en Europa verbaasd door het bericht, dat den verdwenen man aan de maatschappij en aan zijn werk weer teruggaf. De zestigers onder ons zullen zich kunnen herinneren met welk een opgetogenheid overal de goede uitslag vernomen werd en de held geprezen, die in Afrika's pikzwarte en ver-uitgestrekte duisternis dit kleine lichtje had weten te ontdekken. Alles voorbij! Vraagt nog eens, hoeveel menschen iets van Stanley of Livingstone weten!

Hartelijke vrienden zijn de twee mannen niet geworden. Vier maanden hebben zij nog samen gereisd en met onderling goedvinden is toen ieder zijn weg gegaan. Misschien met een: Aangenaam geweest! De boeken, die beiden geschreven hebben, kunnen uitmaken, wat er van hun verhouding te denken was, ik behoef er hier niet verder over te handelen. Geestverwanten in zekeren zin,

beiden gedreven door de begeerte Afrika's geheimen te ontdekken, hadden zij wellicht te veel met elkander gemeen om tot intimiteit te komen. Merkwaaardig is het, dat Stanley na de expeditie der Engelschen tegen de Ashantijnen meegemaakt te hebben, daarvan in 1873 nog tijdig genoeg in Londen terugkwam om de plechtige begrafenis van Livingstone in Westminster Abbey bij te wonen.

Van dezen tijd af heeft Stanley nog veel in Afrika gereisd, en hij is 't eigenlijk, die den stoot gegeven heeft aan de stichting van den Congostaat. Hij trok van 't Oosten naar 't Westen, Afrika dwars door, spoorde den loop van den Nijl na, verrijkte Afrika's aardrijkskunde met talloze gegevens, en legde zoo den grondslag van een kennis, die aan de tegenwoordige generatie 't verder gaan zeer vergemakkelijkt.

In 1887 deed hij met steun van den slavenhandelaar Tippoe Tipp zijn gedenkwaardigen tocht tot bevrijding van Emin Pacha, waarop hij ook al weer na veel moeiten en ontberingen het „geluk" had te slagen.

Men moet 's mans boeken lezen om met zijn wederwaardigheden en zijn karakter op de hoogte te komen. Daar met een paar vluchtige zinnen overheen te glijden, is tegenover zooveel inspanning en volharding onwaardig.

Bij zijn terugkomst in Londen, werd hij als een vorst ontvangen en wist men niet, wat te doen, om hem te eeren. Vereenigingen schonken hem medailles, universiteiten en steden boden hem onderscheidingen aan, en de arme jongen van weleer zag zich zóó verheven, dat hij bijna aan een sprookje van Moeder de Gans, aan den invloed van een weldadige fee zou gedacht hebben, indien niet zijn eenvoudig Christelijk bewustzijn, waarmee hij evenwel niet te pronk liep, hem geleerd had, aan Wien

hij zijn voorspoed en zijn slagen alleen te danken had.

In 1890 huwde Stanley met de schilderes Dorothy Tennant, en had een bruiloft, waarvan de wereldbladen gewaagden. Om de gewoonte niet te verliezen, maakte hij in 't volgend jaar een uitstapje naar Amerika en Australië, keerde in 't voorjaar van 1892 naar Engeland terug en besloot weer Engelschman te worden, door zich te laten naturaliseeren. Van 1895—1901 was hij lid van 't Lagerhuis en behoorde daar tot de Unionistische partij.

Hij overleed den 10den Mei 1904 in Londen, bijna 63 jaar oud.

H. B. v. L.

